

ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ХІРУРГІВ

Klinichna khirurgiia. 2019 April;86(4):59-61.
DOI: 10.26779/2522-1396.2019.04.59

Перспективи розвитку медичної освіти студентів–іноземців під час вивчення загальної хірургії та підвищення ефективності засвоєння базових теоретичних знань і практичних навичок

В. Є. Вансович, Р. С. Вастьянов, Ю. М. Котік

Одеський національний медичний університет

Perspectives of development of medical education for student–foreigner during studying of general surgery and raising of efficacy of the knowledge absorption of basic theoretical expertise and practical procedures

V. E. Vansovich, R. S. Vastyanov, Yu. M. Kotik

Odessa National Medical University

Зміни, що відбуваються в соціальному, економічному та політичному житті України, неминуче впливають на галузь медичної освіти. Останнім часом багато дискутується тема вдосконалення та оптимізації навчання студентів–медиків з акцентом на підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців для різних галузей медицини [1, 2].

Основні принципи реформи медичної освіти в Україні полягають у забезпеченні релевантного середовища навчання медичних фахівців, побудові змісту освіти з урахуванням національних пріоритетів у медицині, перенесенні акцентів на попередження захворювань, стимулюванні здорового способу життя, забезпеченні активного навчання протягом усього життя і, нарешті, досягненні професійної компетентності як мети вищої медичної освіти [3].

Рівень здобуття знань у вищому навчальному закладі, якість підготовки фахівців, на наш погляд, нерозривно пов'язані з настановою особистості на необхідність їх активно засвоювати як на семінарських (практичних) заняттях, так і шляхом самостійної роботи.

У цьому аспекті особливо важливим є розвиток позитивної мотивації до навчання, усвідомлення психофізіологічних та соціальних настанов на досягнення мети навчання [4].

Затверджена Кабінетом Міністрів України Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Програма розвитку освіти «Україна–2020») та Закон України «Про вищу освіту», ухвалений парламентом у липні 2014 р., зокрема його розділ V «Забезпечення якості вищої освіти», передбачають приведення освітнього процесу у відповідність з європейськими стандартами. Якість освіти – це збалансована відповідність процесу, резуль-

тату та самої педагогічної системи цілям, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти [5, 6].

Освітній рівень студента визначається глибиною засвоєння професійно–орієнтованих знань, умінь, навичок, рівнем професійного розвитку, якого він досягає в процесі навчання у системі вищої освіти та самоосвіти відповідно до індивідуальних можливостей, досвіду, прагнень, цінностей і цілей. Чинниками, що забезпечують досягнення належної якості медичної освіти, є зміна змісту освіти за принципом продуктивної інтеграції (фундаментальності та практичності, базовості та варіативності), зміна освітніх технологій (від репродуктивно–адаптивних до розвивальних), зміна педагогічного оцінювання. Основні складові цієї стратегії – володіння характеристиками повної відповідності стандарту рівням досягнення бажаних результатів, ціннісні орієнтації суб'єктів освітнього процесу, сукупність важливих властивостей та характеристик результатів освіти, які здатні задовольнити споживачів, пріоритет державної політики – мають ключовим завданням формування та розвиток мислення студентів, орієнтованого на майбутнє [3]. На підставі власного багаторічного досвіду вважаємо за доцільне окреслити можливі шляхи розв'язання порушених питань.

Умови впровадження особисто–орієнтованого навчання студентів–іноземців є вирішальними, оскільки уможливають мінімізацію проблеми так званого мовного бар'єру. У процесі навчання головною стає пізнавальна діяльність студента, а пріоритетними – самостійне здобуття, засвоєння знань і можливість їх застосування.

На кафедрі загальної та військової хірургії Одеського національного медичного університету (ОНМедУ) велику

увагу приділяють викладанню предметів іноземним студентам англійською мовою. Кожна академічна група розподілена на три підгрупи по 8–10 студентів у кожній на одного викладача. Викладачі, які атестовані на кафедрі іноземних мов та допущені до проведення занять згідно з наказом ректора університету, володіють англійською мовою в обсязі, що відповідає якісному забезпеченню навчального процесу, і продовжують вдосконалювати її знання. На лекціях та практичних заняттях вони особливо акцентують на загально–теоретичних та загально–клінічних питаннях загальної хірургії, використовуючи в тому числі закордонну літературу на англійській мові. А висвітлюючи питання організації хірургічної допомоги та структури хірургічних відділень в Україні, надають інформацію про особливості роботи хірургічної служби та організації хірургічної допомоги у провідних закордонних державах (США, Великій Британії, Німеччині, інших). Розглядаються також спеціальні питання, що мають практичне значення для хірургічних медичних спеціальностей, зокрема, асептика та антисептика, методи тимчасового та перманентного гемостазу, виконання операції гемотрансфузії, сучасні методи локального та загального знеболювання, транспортна та лікувальна іммобілізація у мирний та воєнний час, особливості травматології, гнійної інфекції тощо. Велике значення надається викладанню, практичному відтворенню та контролю засвоєння базових загально–хірургічних практичних навичок безпосередньо у роботі із хворими, що допомагає студентам подолати мовний бар'єр.

Студенти–іноземці опановують практичними навичками спочатку теоретично – у навчальних кімнатах, потім – у процедурних, перев'язувальних кабінетах. Згідно з вимогами Асоціації медичної освіти Європи критеріями компетентності майбутнього лікаря є клінічні навички, практичні маніпуляції, обстеження і лікування пацієнтів, пропаганда здорового способу життя, комунікативне спілкування, управління інформацією, моральні цінності, етика та правова відповідальність, клінічне мислення, професійна поведінка, саморозвиток.

Студентів активно заохочуємо до участі в ургентних чергуваннях, які ми вважаємо абсолютно необхідними для клініки, на базі якої кафедра здійснює пропедевтичний навчальний процес. У позаурочний час проводимо заняття студентського навчального гуртка кафедри, а також студенти працюють самостійно в навчально–методичному класі. Приділяємо особливу увагу вивченню та дотриманню студентами–іноземцями норм деонтологічних принципів у хірургічній клініці.

Класична побудова викладання навчального матеріалу на кафедрі загальної та військової хірургії ОНМедУ має форму живого діалогу на англійській мові під час семінарських занять, коли роз'яснюються складні або незрозумілі питання теми заняття, викладач формує у студентській аудиторії основні тезисні план–схеми, за якими слід вивчати матеріал. Далі передбачений обов'язковий контроль вивчення матеріалу, подання викладачем нового матеріалу та виконання самостійної роботи, саме в якій закладе-

ний, на наш погляд, можливий аспект оптимізації теоретичних знань студентами на клінічних кафедрах.

Теоретичні знання студентів відрізняються від знань, здобутих практично: виконуючи самостійну частину заняття або працюючи в лабораторії, слід більше уваги приділяти вивченню окремих показників функціонування органів безпосередньо на моделі організму людини. Йдеться, наприклад, про впровадження у практичні заняття таких важливих навичок, як вимірювання артеріального тиску та пульсу, визначення групи крові, встановлення назогастрального зонда, накладання типових бинтових пов'язок. Якщо студенти додатково здобуті теоретичні знання закріплять, опановуючи практичними навичками, рівень засвоєння конкретного матеріалу буде значно вищим. А якщо правильно організувати навчальний процес, зросте потік інформації, яка надходить до кожного студента з різних сенсорних систем, а також засвоюється у разі виконання ним умовно–рефлекторних моторних актів, що сприятиме скорішому закріпленню здобутих знань, навичок та вмій в короткочасній пам'яті та переходу їх до довготривалої пам'яті, чого саме ми й прагнемо добитися [7].

Одним із перспективних напрямків розвитку методики викладання пропедевтичних клінічних дисциплін є впровадження мультимедійних засобів навчання, що уможливує синхронну подачу інформації з різних джерел. Доцільним, на наш погляд, є розроблення мультимедійних засобів інтерактивного навчання, які передбачають різнопланове подання інформації з можливостями самоконтролю та самоаналізу. Ця сфера застосування комп'ютерної техніки в наших умовах є надто утилітарною. Тому необхідно напрацьовувати мультимедійні енциклопедії, які повністю відповідали б навчальній програмі. У такий спосіб вирішуємо два основних завдання: значно покращуємо якість викладання навчального матеріалу та суттєво підвищуємо ефективність опанування студентами знаннями завдяки зазначеному типу подання інформації.

Дуже важливим, на наш погляд, інструментом підготовки якісного майбутнього фахівця є широке впровадження в навчальний процес практичних занять, на яких студенти працюють, використовуючи сучасну діагностичну та лікувальну апаратуру (апарати ультразвукового дослідження, електрохірургічне обладнання) під наглядом та керівництвом досвідченого викладача. Рівень технічного забезпечення медичних маніпуляцій та діагностики останніми роками зріс у геометричній прогресії. Цей факт набуває особливої актуальності у процесі підготовки іноземних студентів, які після закінчення навчання прагнуть працевлаштування у провідних клініках за межами України. Впровадження на пропедевтичному рівні занять, метою яких є навчити студентів працювати на сучасному обладнанні, хай навіть з метою ознайомлення, забезпечить майбутньому спеціалісту можливість протягом наступних курсів навчання удосконалити свої навички до базового необхідного рівня.

На кафедрі загальної та військової хірургії ОНМедУ вже виконано роботу зі створення банку мультимедійного

забезпечення лекцій за всіма темами. Також вирішується проблема видання навчальної літератури для студентів. Над цим співробітники кафедри працюють вже тривалий час, що відобразилось написанням низки навчально-методичних посібників із загальної та військової хірургії. Перевагами наших підручників є їх адаптованість до потреб студентів з урахуванням особливостей викладання дисципліни, а також всебічність подання навчального матеріалу з можливими акцентами під час його викладання. На наш погляд, видання навчальної літератури, профільованої для певної спеціальності, також є перспективним засобом формування знань майбутніх лікарів.

Отже, наближення викладання предмета загальної хірургії до клініки, до конкретного хворого сприятиме кращому засвоєнню студентами клінічних дисциплін, опануванню необхідними практичними навичками.

Завдяки такій методиці навчання студентів на перших курсах вищих навчальних медичних закладів, викладання їм курсу загальної хірургії і комплексній оцінці здобутих ними знань відбудеться оптимізація навчального процесу та поліпшиться якість підготовки студентів згідно з вимогами, які передбачає сучасний європейський рівень підготовки медичних фахівців.

Підтвердження

Фінансування. Це дослідження є фрагментом НДР. Фінансування за рахунок державного бюджету

Інформація про внесок кожного учасника. Внесок кожного автора в цю роботу однаковий. Всі автори прочитали і схвалили остаточний варіант рукопису.

Конфлікт інтересів. Автори, які взяли участь в цьому дослідженні, декларують відсутність конфлікту інтересів щодо цього рукопису.

Згода на публікацію. Всі автори дали згоду на публікацію цього рукопису.

References

1. Nakaz MOZ Ukrainy N 439 від 31.08.2004. Pro zakhody MOZ Ukrainy na vykonannya Postanovy Verkhovnoyi Rady Ukrainy "Pro Rekomendatsiyi parlaments'kykh slukhan "Pro stan i perspektyvy rozvytku vyshchoyi osvity v Ukraini". [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0439282-04>. [In Ukrainian].
2. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 347/2002 від 17.04.2002. Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity. [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> [In Ukrainian].
3. Zhuravskiy VS, Zgurovskiy MZ. Bolonskii protses: holovni pryntsyypy vkhodzhennya v yevropeys'kyu prostir vyshchoyi osvity. Kyiv: IVC "Politekhnik Publishers"; 2003. 200 p. [In Ukrainian].
4. Vastyanov RS, Savitskiy IV, Levchenko EM, Ostapenko IO. Prevaliruyushchaya rol motivatsii v obuchenii studentov na kafedre obshchey i klinicheskoy patologicheskoy fiziologii Odesskogo natsionalnogo meditsinskogo univeristeta. Dosiynennya biolohiyi i medytsyny. 2017; (1): 53–7. [In Russian].
5. Ukaz Prezydenta Ukrainy N 5/2015 від 12.01.2015. Pro Stratehiyu staloho rozvytku "Ukrayina – 2020". [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. [In Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy. Pro Vyshchu osvitu. [Internet]. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [In Ukrainian].
7. Vastyanov RS, Stoyanov AN, Dzygal AF, Savitskiy IV, DEmidov VM, Levchenko EM, et al. Integratsiya prepodavaniya teoreticheskikh i klinicheskikh distsiplin kak odin iz faktorov effektivnosti usvoyeniya znaniy studentami meditsinskogo universiteta. Journal of Education, Health and Sport. 2017;7(3):745–58. [In Russian].

Надійшла 26.01.19